

Vaalikelpoisuus aluehallitukseen

Aluehallitus 13.02.2023 § 34
236/00.02.01.00/2023

Valmistelija Hartman Tuula
Jakobsson-Pada Linda

Lisätietoja: puhelinnumero: 040 649 2883, etunimi.sukunimi@ovph.fi

Hyvinvointialuelain 78 §:ssä määritellään vaalikelpoisuudesta aluehallitukseen. Pykälän mukaan vaalikelpoinen ei ole henkilö, joka toimii välittömästi aluehallituksen alaisena. Pohjanmaan hyvinvointialueen henkilöstö on kokonaisuudessaan aluehallituksen alaista.

Valtionvarainministeriö on lähettänyt hyvinvointialueille 23.11.2022 päivätyn kirjeen (VN/31749/2022) koskien vaalikelpoisuutta hyvinvointialueiden aluehallituksiin. VM:n tulkinnan mukaan hyvinvointialueen palveluksessa olevat henkilöt, jotka toimivat aluehallituksen tai lautakunnan tehtävälleen tai hyvinvointialueen liikelaitoksen johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä eivät ole vaalikelpoisia aluehallitukseen. VM on katsonut saman koskevan myös hyvinvointialueen määräysvallassa olevissa yhteisöissä vastaavassa asemassa olevia henkilöitä.

Edelleen VM on katsonut, että mikäli aluehallituksen alaisena toimii lautakunta, jonka alaisena on hyvinvointialueeseen palvelussuhteessa olevaa henkilöstöä, tällainen henkilö on vaalikelpoton asianomaiseen lautakuntaan, mutta voi olla vaalikelpoinen aluehallitukseen. Jos aluehallituksessa on jäsenenä henkilö, joka siirtyy 1.1.2023 palvelussuhteeseen, jossa hän on välittömästi aluehallituksen alaisena, hän menettää vaalikelpoisuutensa.

Jos aluehallituksessa on jäsenenä henkilö, joka siirtyy 1.1.2023 palvelussuhteeseen, jossa hän on välittömästi aluehallituksen alaisena, hän menettää vaalikelpoisuutensa. Jos luottamushenkilö menettää vaalikelpoisuutensa, hänet valinnut toimielin eli aluevaltuusto toteaa luottamustoimen päättyneeksi. Päätös pannaan täytäntöön heti. (hyvinvointialuelain 83 §). Aluevaltuuston päätös on valituskelpoinen.

Hyvinvointialueilla on käsitelty vaalikelpoisuusksymystä ja hyvinvointialueet ovat päätyneet erilaisiin ratkaisuihin asiassa. Eräillä hyvinvointialueilla on vaalikelpoisuus huomioitu jo valintatilanteessa keväällä 2022. Eräät hyvinvointialueet odottavat oikeuskäytäntöä tai jotain tarkempaa ohjetta asiasta. Valtiovarainministeriö on perustanut työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää vaalikelpoisuutta hyvinvointialueen toimielimiin. Työryhmän selvitys tulisi olla valmiina 30.6.2023.

Pohjanmaan hyvinvointialueella on puolueiden edustajien kanssa 12.1.2023 on pidetty teamsneuvottelu, jossa on käyty läpi eri puolueiden kantoja siitä, kuinka Pohjanmaan hyvinvointialueella vaalikelpoisuuteen aluehallituksessa ja jaostoissa suhtaudutaan. Todettiin, että vaalikelpoisuutta koskeva asia on tärkeä ja osa katsoi, että tulkinta on epäselvä. Tähän mennessä ei ole vielä ehtinyt syntyä oikeuskäytäntöä vaalikelpoisuudesta hyvinvointialueilla.

Asia on juridisesti tulkinnanvarainen. Asiassa lääkäriliitto on hankkinut Turun yliopiston julkisoikeuden professorilta liitteenä olevan lausunnon. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen aluehallitukselle on annettu virkamiesvalmisteluna tehty liitteen mukainen lausunto. Lausunnon mukaisesti he suosittavat, että ne henkilöt, jotka eivät ole VM:n tulkinnan mukaan vaalikelpoisia aluehallitukseen, vaihdettaisiin pysyvästi tai määräajaksi oikeudellisen aseman selkiytymisen ajaksi. Pohjois-Pohjanmaalla vaalikelpoisuus koskee yhtä aluehallituksen varajäsentä ja hän on ilmoittanut, ettei osallistu toistaiseksi kokouksiin.

Esteellisyys liittyy yksittäisen asian käsittelyyn viranomaisissa, kun taas vaalikelpoisuudessa on kyse siitä, voidaanko henkilöä ollenkaan valita tiettyyn toimielimeen.

VM:n vs. prof. Janne Salmisen/Pohjois-Pohjanmaan tulkintaerot voidaan luokitella oikeuslähdeopin kautta seuraavasti.

Oikeuslähteet	Vahvasti velvoittavat	Heikosti velvoittavat	Sallitut
<i>Auktoriteettilähteet</i>	<i>Laki</i>	<i>Lainvalmistelutyöt ja tuomioistuinnratkaisut</i>	<i>Oikeustiede</i>
<i>Asialähteet</i>	<i>Maantapa</i>		<i>Oikeuseriaatteet Moraali Reaaliset argumentit</i>
VM:n perusteet	Hyvinvointialuelain 78.1 §:n 1 kohta. Vaalikelpoinen aluehallitukseen ei ole henkilö, joka on välittömästi aluehallituksen alaisena toimiva hyvinvointialueen palveluksessa	Hyvinvointialuelain säädoskohtaiset perustelut: " Organisatorisesti aluehallituksen alaisena työskentelevä henkilö ei voi olla samaan aikaan aluehallituksen jäsenenä."	Hyvinvointialueilla aluevaltuuston päättämä organisaatorakenne voi aiheuttaa sen, että hyvinvointialueen palveluksessa oleva henkilöstö on laajasti aluehallituksen alaista (<i>ja näin vaalikelvotonta, lisäys kirjoittajan</i>)
prof. Janne Salminen	Hyvinvointialuelain 78.1 §:n 1 kohta. Vaalikelpoinen aluehallitukseen ei ole henkilö, joka on välittömästi aluehallituksen alaisena toimiva hyvinvointialueen palveluksessa Mm. perustuslain 2.2 § ja 14.4 §	Hallituksen esityksessä todettu, että vaalikelpoisuussäätely aluehallitukseen (78 §) vastaisi perusteiltaan kuntalain 73 §:n sääntelyä kunnanhallituksen osalta. Hallintovaliokunnan mietintö (HaVM 55/2014), jossa käsitelty kuntalain vaalikelpoisuussäätelyä, "välittömästi kunnanhallituksen alaisena toimivia kunnan palveluksessa olevia henkilöitä ovat sellaiset henkilöt, joiden tehtävänkuvaaan kuuluvat tyypillisesti kuntien keskushallinnolle kuuluvat tehtävät. "Toistuvasti ja läheisesti tekemisissä kunnanhallituksen yleishallinnon ja nykyisin myös konsernijohtamiseen liittyvän valmistelun ja päätöksenteon	Kuntalain hallituksen esityksessä reaalinen argumentti. Vaalikelpoisuussäätelyillä turvataan "kunnallishallinnon uskottavuus ja toimivuus siten, ettei luottamushenkilöillä ole liian voimakkaita intressejä valvottavanaan." "punnittavina toisaalta oikeus osallistua kunnan asioiden hoitoon luottamushenkilönä ja toisaalta kunnallishallinnon uskottavuus ja toimivuus." Salminen viittaa argumentoinnissaan OTT Niemivuohon, jonka mukaan kaikissa tapauksissa

		<p>kanssa...pääsääntöisesti sellaiset tehtävät, joiden vaikutusalue ulottuu koko kunnan organisaatioon eikä rajaudun yksinomaan jollekin toimialalle tai tehtäväalueelle."</p> <p>Kuntalain hallituksen esityksessä todetaan, että vaalikelpoisuuden rajoitukset ovat poikkeus kuntalaisten oikeudesta osallistua kunnan hallintoon. Hallituksen esityksen mukaan henkilö on rajatapauksissa katsottava vaalikelpoiseksi.</p> <p>Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 18.6.2014, taltio 1959 tuodaan esiin kuntalain vaalikelpoisuuden rajoitukset poikkeuksena yleisestä vaalikelpoisuudesta ja sen vuoksi tarve tulkita niitä suppeasti.</p>	<p>luottamushenkilöiden vaalikelpoisuutta on tulkittava suppeasti.</p>
<p>Pohjois-Pohjanmaa lausunto</p>	<p>Hyvinvointialuelain 78.1 §:n 1 kohta. Vaalikelpoinen aluehallitukseen ei ole henkilö, joka on välittömästi aluehallituksen alaisena toimiva hyvinvointialueen palveluksessa</p>	<p>Viittaa pitkälti hallituksen esitöitä koskevassa argumentaatiossa samoihin kohtiin kuin Salminen.</p>	

Viranomaistoiminnan lähtökohtana tulee olla perustuslain 2.3 §, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

Asiassa on huomioitava, että hyvinvointialueen jäsenien luottamus aluehallintoon tulee turvata ja tämä on huomioitava hallinnon kaikessa toiminnassa. Tältä osin voidaan asiakokonaisuudessa myös viitata hallintovaliokunnan mietintö (HaVM 55/2014), jossa todetaan, että vaalikelpoisuuden rajoituksia on tulkittava suppeasti. Sen sijaan esteellisyyssäännösten kohdalla on noudatettava tiukkaa tulkintaa.

Hyvinvointialuejohtaja Kinnunen Marina

ehdottaa, että asian tulkinnanvaraisuudesta ja perusoikeudellisesta luonteesta johtuen, tässä vaiheessa ei vielä ryhdytä toimenpiteisiin asiassa hallituksen jäsenten ja jaostojen jäsenten osalta. Selvitetään mahdollisuutta saada ylimmän laillisuusvalvojan kannanotto

asiaan. Jatkossa hyvinvointialueen henkilökunnan tulee huolehtia, että ilmoittavat esteellisyydestään eivätkä osallistu asian käsittelyyn.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin. Hallitus päätti viedä tässä vaiheessa asian valtuustolle tiedoksi.

Pöytäkirjaan merkittiin, että hallituksen jäsenet Päivi Karppi, Ramieza Mahdi ja valtuuston IV varapuheenjohtaja Johanna Borg ilmoittivat olevansa esteellisiä hallintolain 28 §:n 4 momentin mukaisesti (palvelussuhteessa) ja poistuivat paikalta asian käsittelyn ajaksi. Joacim Sandbacka toimi pöytäkirjantarkastajana tämän pykälän aikana Päivi Karpin sijaan.

Jakelu